

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1869

De S. Colmano, Episcopo Killruadhensi, In Hibernia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67915)

A quo coluber mare ingressus tradebatur, determinabat: testis est Collinus, arenas Olonenses (Sables-d'Olonne, département de la Vendée) assignans.

n Gregorius Turonensis, Fredegarius atque alii rerum hujus ævi scriptores, a D. Bouquet editi, memorant lues plurimas atque pestes; verum harum nulla convenit cum hac, quæ tempore S. Juniani Pictavorum fines vastasset. Quod argumentum negativum infirmius tamen est, quam ut hæc rejiciatur narratio, potissimum, cum biographus scribat nosci hanc cladem; quod hujus Vitæ antiquitatem non nihil quoque suadet. Quæ inde apud Pictavienses orta forte sit erga S. Junianum religio, num. 22 Commentarii prævii fuit dictum.

o Vita amplior discedit hoc loco ab edita; illa scilicet habet: Jubare namque crastino terram irradiante, cum vir Dei de habitaculo suo ad plagam orientalem prospexit, ecce insperato vidit fontem scaturientem et impetu valido desilientem in proximum amnem; quem nemo antea viderat.

p Quid veri, quid falsi huic narrationi subleat, divinabit facile lector.

B q His miraculis adstipulatur S. Gregorii Turonensis textus num. 22 relatus.

r Sensus luxatus est; forte legi oportet: ad maleficos... duceretur.

s Fortunatus, qui Ruricium juniorem certo novit, non patrelem sed avum Ruricium seniorem nuncupat in epitaphio, quod de duobus Ruriciis conscripsit; excerpto distichon:

Accumulante gradus prænomine, sanguine nexi
Exultant pariter hinc avus, inde nepos (a).

Tametsi medio ævo vocabulum nepos, filium fratris indicabat, nec tantum, ut apud probe Latinos auctores, filium filii, (qua de re plura Vossium quævisse innotescit), litem de voce nepos movere nolo,

(a) Gall. Christ., tom. II, col. 503.

quandoquidem Fortunatus inter male Latinos computandus non sit. Cum ad diem XVII Octobris duorum SS. Ruriciorum gesta illustranda sint, non est quod hic refellam sententiam eorum, qui negant S. Ruricium seniorem ex matrimonio suo suscepisse liberos. Quod si jam de expulsionem dæmonum, quæ num. 9 S. Juniani Vitæ narratur, sententia exquiratur, duplex ponenda est quæstio: prior an Ruricii status morbidus ex dæmonum oriretur præsentia; altera an a S. Juniano reapse curatus sit. Ut affirmanter ad priorem responderetur, auctor saltem cævus neque credulior adesse deberet, siquidem quam difficile sit de vera possessione pronuntiare ex obviis catholicis theologis notum sit; ad posterius autem quæsitum annuendum esse arbitror, potissimum quidem quoniam non capio, qui populus adinvenisset S. Ruricium, suum episcopum, quem ecclesiastico cultu honorat, a dæmonibus fuisse possessum et a S. Juniano liberatum, nisi saltem ab aliquo epileptico curatus fuisset morbo.

t De hac basilica aut oratorio latius dictum fuit in Commentario prævio. Quæ vero num. 27 de loco, ubi S. Juniani corpus repositum fuit, reperire est, conferas cum his quæ Mabillonius in præfatione Sæculi II Benedic., et in epistola Eusebii Romani, Ruinartius in præfatione ad S. Gregorii Turonensis opera num. 53, aliove bene multos, qui vel de SS. tumulis vel de eorum canonizatione scripserunt. Facile inde intelligere erit, S. Junianum a S. Ruricio juniore fuisse canonizatum aut potius beatificatum, ut hodie loquimur.

u Hic sequebantur in Ms. codice, quæ ex S. Gregorio Turonensi num. 22 de S. Juniani miraculis retulimus, verba. In Vita ampliori ex iisdem verbis, latius dilutis, constatur integrum caput. Ea autem, utpote adjectitia, edendæ Vitæ subjicienda visa non sunt.

DE S. COLMANO, EPISCOPO

KILLRUADHENSIS, IN HIBERNIA.

C

SYLLOGE HISTORICA.

F

S. Colmani, Killruadhensis episcopi, adolescentia, disciplina, ætas.

SÆCULO VI.

S cotos Albionis et Scotos Hiberniæ nonnumquam confusos fuisse præterit neminem: unde accidit, ut, quotiescumque quorundam homonymorum Sanctorum gesta non apprimè noscuntur, ratio eos distinguendi non sit, quod hi a Scotis, illi ab Hibernis coli dicuntur. Quam ob rem non certo novimus an S. Colmanus, qui superioris die ex Scotorum Martyrologiis inter Prætermisissos relatus est, idem sit ac S. Colmanus, quem fasti sacri Hiberni hodierna die commemorant. Placet tamen affirmantium sententia, imprimis quoniam Martyrologia, qui unius meminerunt, alterum silent, et dies cultus quam maxime sibi propinqui sunt. Sed ad XXIV Novembris rediit locus hac de re dicendi. Porro S. Colmanus Killruadhensis episcopus nominatur die XVI Octobris in Festiologio B. Mariani Gormani, in Martyrologio Tamlaclensi et in Martyrologio Dungalensi, iis scilicet, quæ a F. Michaele Clery exscripta et ex Hibernia Lovanium

transmissa, olim adhibita fuerunt a Colgano (vide præfationem ad lectorem ante Acta SS. Hiberniæ), et nunc in bibliotheca Burgundica Bruzellensi (a) asservantur. In Festiologio B. Mariani Gormani unice dicitur Colman, sed caractere paulo diverso adscripta sunt hibernice verba, quæ ita latine sonant: Colmanus, episcopus Killruadhensis in Dal-aradia juxta lacum Localaig in Ultonia. In Martyrologio Tamlaclensi Colmanus Killruadhensis prodit; in Dungalensi Colmanus, episcopus Killruadhensis in Dal-aradia juxta lacum Localaig.

2 Dal-aradia autem regio nequit confundi, sic fere loquitur Rev. D. Lanigan (b), cum Dalrieda. Prior scilicet complectebatur partem meridionalem comitatus Antrim vergitque euronotum versus; major insuper pars comitatus Down, nisi integer hic comitatus, ad eam pertinebat. Porrigebatur vero a Newry usque ad montem Mis in

commoratus est in Dal-aradia,

(a) Numm. 1502, 1504, 5095. — (b) Ecclesiast. Histor. of Ireland, cap. v. not. 24, tom. I, p. 217.

baronia

A baronia Antrim. Dalrieda autem partem borealem, aliam quæ ad Caurum spectat, et tertiam meridiem versus capiebat. Hæc Lanigan ex Harris (a) et Bishops (b). Gough autem in additionibus ad Camdeni Britanniam (c) scribit Dal a Radia regionem præsentibus baroniis Belfast, Toome et Mazareen fere constare, et deinde illustrat plura hujus tractus loca; in quibus tamen non commemorat locum, Kill-Ruadh dictum. Hanc terræ oram, quæ in Ultonia jacet inter lacum Lough-Neagh et maris sinum Carrickfergus bay nuncupatum, quamque suo tempore Hive Tach dictam fuisse scribit Colganus in Indice suæ Triados Thaumaturgæ, excoluerat ante S. Colmanum S. Patricius, ut in pluribus ejus Vitis a Colgano editis traditur; quin etiam vir ille apostolicus ecclesiam in loco Elom ædificandam curaverat (d). Hanc tellurem inhabitabant Crutheni, e Pictis oriundi et pristina gens Dal-aradii. Sic saltem sentit Lanigan (e) S. Patricii Vitam commentans. Atque illic sedem suam fixisse traditur Sanctus noster Colmanus. (Confer Valencey collectan. de rebus Hibernicis (f)).

et episcopus fuit Killruadhensis.

B 3 Locus vero Killruadh, ubi S. Colmanus episcopus fuisse asseritur, memoratur a Colgano in notis ad Vitam S. Corbmaci (g) et in Triade Thaumaturgæ (h). Verum vix quidquam ex eo disci licet, quod in Martyrologiorum annuntiationibus non prodatur. Lacum autem, juxta quem Kill-ruadh ædificatum fuerat, non Localaig, sed Lochlaodh aut Loch-loedh vocat. Ex notis vero, quas olim Wardus Ordinis Minorum ad Rosweydam misit, quasque ipse collegerat ex compilatione, cujus meminerunt decessores nostri (i), hæc accipio: S. Colmanus, quem is (S. Macniscius) miraculo liberavit a morte, fuit episcopus Kill-ruadhensis, quæ nunc obsoleta sedes est in Aradeorum regione sita, ad oram Stagni Juvenci vulgo Loch-Laodh in Ultonia, ubi ejus festum tamquam patroni colitur xvi Octobris. Porro Kill-ruadh cellam fontis aut fluenti signat, et Loch lacum designante, Laodh vitulum, Loch-Laodh lacum vituli indicat. Hæc de loco, quem sua habitatione sacrauit S. Colmanus.

Puerulus servatus dicitur a S. Macniscio;

C 4 Mitto designare SS. Colmanos omnes, a quibus noster Sanctus distinguendus est, cum teste Colgano (in notis ad Vitam S. Colmani episcopi ad xviii Februarii) plures quam centum triginta in Martyrologiis aliisque monumentis numerentur. Nullam Vitam hujus nostri Colmani habemus, neque ab aliis citatam video; aliunde itaque colligenda sunt ejus gesta: verum utinam in aliam messem, quam in biographias Sanctorum Hibernorum, prodigiis magis quam rebus gestis abundantes, falcem immittere liceret. Alius tamen campus non obviat. Eccum igitur quid de nostro Sancto exstet in Vita S. Macniscii episcopi (k) ex codice Salmaticensi edita: Nota, qualiter puerum a morte liberavit (S. Macniscius). Cujusdam hominis nequam, qui patrem ejus interfecit, parvulum filium ab amicis illius comprehensum et morti destinatum liberare volens et non valens, inducias petiit, ut non antequam ipse ad acervum lapidum, qui eminens exstitit, perveniret, ille interficeretur; quod impetravit. Ipso autem illuc perveniente, ibique orante, præfatus puer in aera sursum, ut in acuminibus hastarum exciperetur, proiecetus, ab Angelis confestim ereptus est, et in sinum sancti pontificis immunis ab omni læsione depositus: quem denique nutrit, et in divinis Scripturis atque

religionis institutis diligenter edocuit. Ipse est Colmanus episcopus, qui ecclesiam nomine Kellruaid fundavit. Hoc vero miraculum annumerandum esse iis, quæ in Commentario prævio num. 9 magis stupenda quam vera declarat noster Veldius, nemo non agnoscat.

5 Colganus in Triade Thaumaturgæ (l) pronuntiat S. Colmanum prius discipulum fuisse S. Albei, deinde S. Patricii; quæ tamen coherere non posse, sæpius jam ostenderunt decessores nostri, cum S. Albeum posteriorem S. Patricio statuerunt. Confer Papebrochium in appendice ad Vitam S. Patricii (m) et Suyskenum in Commentario de S. Albeo (n), atque adeo hi autumant S. Albeum post annum 460 primo ad prædicandum Hibernis missum fuisse. Non quidem in omnibus assentit Lanigan laudatis hagiographis; verum quod in præsentiarum sufficit, admittit S. Albeum circa annum 431 puerulum parvum admodum fuisse, æstimatque eum tantum circa annum 470 factum fuisse episcopum; jam vero secundum chronotaxim Papebrochii, quæ nescio an minus recte (o) Lanigan displicuerit, mortuus est S. Patricius anno fere 460 (p); et quidem secundum ipsum Lanigan, qui statuit S. Patricium circa annum 472 obiisse (q), Colgani asserta de Sancto nostro Colmano vix stare possent, ut unicuique S. Patricii et S. Albei ætatem attendenti liquet. Unde autem hæc hauserit Colganus, non monet; verum Papebrochius num. 1 appendicis Patricianæ lectionem monet multa a Colgano ex conjecturis definita fuisse in prodigioso horridoque catalogo discipulorum S. Patricii; porro illic præfatum de S. Colmano assertum reperitur.

non fuit discipulus S. Patricii;

6 Non ita omne fundamentum deest ad S. Colmanum discipulum S. Albei dicendum: nam in Ms. codice Salmaticensi, qui olim in Musæo Bollandiano nunc Bruxellis in bibliotheca regia Burgundica servatur, exstat S. Albei Vita, in qua sequentia de nostro Colmano narrantur: Post hæc S. Albeus, quasi apud prudentissima cum mellis onere ad suam patriam Deo comite reversus est. Cumque venisset ad mare et navem in promptu non habuisset, benedixit mare, et cum omni populo suo siccis pedibus super mare ambulantes quasi per aridam terram veniunt, et in insula in aquilonali parte hujus insulæ portum tenuerunt. Ibique, jubente Albeo, unus de familia ipsius, Collanus (lege Colmanus) nomine, cellam ædificavit quæ dicitur Cellroid. Cumque locus iste aquam non haberet, S. Albeus quemdam ibi lapidem benedixit, ex quo aquæ rivulus statim prorupit. Tunc Colmanus ad Albeum dixit: Aqua ista modica est. Cui Albeus ait: Quamvis modica est, æterna tamen erit. Unde usque hodie nomen fluminis istius Buanan cille ruaid (fol. 92). Sed notandum est hanc S. Albei Vitam tot conspersam esse fabulis, ut P. Suyskenus (r) eam indignam judicaverit quæ ederetur. Quod vero ad S. Colmanum pertinet, tribuuntur in hac Vita S. Albeo (s) quadraginta vel quinquaginta socii, inter quos duodecim Colmani, duodecim Comgeni, et duodecim Fintani; atque hi omnes dicuntur cum S. Albeo Romam perrexisse. Exstat altera S. Albei Vita, eaque usus est Usserius (t). Omnino autem melioris non est notæ, et prioris tantum epitome videtur esse, quocirca referendis verbis supersedeo.

sed perhibetur sub disciplina S. Albei vicisse,

7 In vita S. Corbmaci, quam Colganus ad xxvi Martii (u) edidit, occurrit, sequentia, quæ de

et a quibusdam prælatibus fuisse S. Boelano.

(a) Antiq. p. 48. — (b) p. 8. — (c) Tom. III, p. 627. — (d) Sext. Vit. S. Patricii ap. Colganum, c. cxxxvii. — (e) Ecclesiast. Hist. c. v, not. 25. — (f) T. III, p. 326. (g) p. 756, n. 43. — (h) p. 356, n. 16. — (i) T. VI Junii, p. 116 et T. I Septemb., 662. — (k) Act. SS. ad iii Septembris, p. 605. — (l) p. 269. — (m) Act. SS. xvii Martii, p. 582. — (n)

Act. SS. xii Sept., p. 29. — (o) Ecclesiast. Hist. of Ireland, cap. vii, § xii. — (p) Act. SS. xvii Martii, p. 525. — (q) Eccl. Hist. loc. cit. — (r) Act. SS. ad xii Sept., p. 27 et seqq. — (s) Fol. 91. — (t) Antiquit. Britan. editio, anni 1687, p. 414. — (u) p. 751 et seqq.

A nostro S. Colmano in subjectis notis interpretatur : S. Boedanus, sive Boetanus, sextus Eugenii filius (et frater S. Corbmaci)... contulit se ad remotiores Ultoniæ fines : ubi a nobili stirpe Sodani Fiacho Aradio nati, in partibus Dal-aradiæ tunc rerum potente, honorifice et devote susceptus. Ibi exstruxit ecclesiam... quam... dotarunt posteri Sodani, et præcipue nobiles familiæ de Cinel-decill, Clanscoba, et Sil-noiridhin, quæ se suosque posteros, ei ut patrono, in devotos clientes consecrarunt. Temporis vero successu familia de Cinel-decill, a viro Sancto deficiens, converterunt suam devotionem et affectum in Cuanum et S. COLMANUM sua eis obsequia et clientelam addicens. Cum S. Corbmacus exente sæculo v aut ineunte sæculo vi floruisse a Colgano (a) statueretur; et S. Boedanus abbas eidem Colgano (b) claruisse videatur post sæculi vi initium, et Lanigan (c) S. Corbmacum non excludat ex secunda Sanctorum serie, quæ ab anno circiter 542 usque ad annum circiter 599 porrigitur, præmissa Colgani interpretatio cum indicanda chronotaxi non pugnat.

B (a) In notis ad Vitam S. Corbmaci, p. 755. — (b) Vit. S. Boedani ad xxiii Martii, p. 728. — (c) Eccles. Hist. of Ireland,

8 Etenim si admittatur vi testimonii superius num. 4 relati, S. Colmanum, e pueritia nondum egressum, notum fuisse S. Macniscio episcopo, sufficit ut ortus sit ante annum circiter 513, quo fere S. Macniscius obiit, annos 80 aut paulo plures natus (d). Si vero fidatur Vitæ S. Albei, cujus discipulus dicitur S. Colmanus, ejus disciplina referatur oportet ante annum 527, quo tempore S. Albeum ad superos migrasse tradunt (e). Vixisse itaque potuit cum S. Boedano, et nihil per qualescumque indicatas Sanctorum Vitas obstat, quin circa medium sæculi vi virtutibus suis claruisse dicatur. Frustra vero quæsitum a nobis est apud historicos Hibernos, qui penes nos sunt, quid de sede episcopali Kill-ruadhensi deinceps factum fuerit. Waræus in Antiquitatibus Hiberniæ (f), plures antiquatas sedes memorans earumque indicans fata, ne verbum quidem facit de Kill-ruadhensi. Unde ponendus hic loci nobis est stylus, satis habentibus S. Colmani memoriam illustrasse, quantum per incertitas historias licuit.

c. x, § 4. — (d) Act. SS. ad iii Septembris, p. 663 et seq. — (e) Ibid. ad xii Septembris, p. 50 et seq. — (f) Cap. xvi.

D Vixisse æstimandus est circa iniens sæculum vi.

DE SANCTO SALVIO,

IN AGRO AUTISIODORENSI IN GALLIA.

SYLLOGE.

S. Salvius Autisiodorensis, memoratus in Martyrologiis, diversus est a S. Salvio Albigensi, sed idem est ac Nivernensis. Fata ædiculæ ei sacræ.

ANTE SÆCULUM VII.

S. Salvii memoriam in Martyrologiis Autisiodorensi et Bituricensi celebratur.

C

Jacet diæcesis Autisiodorensis in eo Gallia tractu, quem olim Burgundiam dixere; metropolitani ei erant Senones; et a tertio sæculo jam Christianæ doctrinæ præcepta audivisse traditur: quod vero proprius ad nos pertinet, nec minima ejus gloria est, ferax Sanctorum fuit tellus. Viginti enim aut plures primos suos episcopos ecclesiastico veneratur cultu, multorum Martyrum sanguine conspersa fuit, neque defuit ei ubertas ad Sanctos alius ordinis generandos. Merito itaque proprium sibi habet Martyrologium, quod curis Caroli de Cuylus, ejus antistitis, anno 1751 correctum, auctum atque illustratum prodit. In hoc autem ad præsentem diem illa occurrit annuntiatio: In territorio Autisiodorensi, sancti Salvii monachi, sub cujus nomine cella erat intra eandem diæcesim sæculo sexto: et aliud oratorium ante millesimum annum exstabat juxta pagum Villæ-Novæ, quæ inde Villa-Nova-Sancti-Salvii appellatur; et ad marginem additur: ante annum 540; quod hujus Sancti mortuale tempus indicat. Edidit Martennius et Durandus tomo VI Amplissimæ Collectionis plura Martyrologia; inter quæ exstat maxime ab editoribus laudatum sæculi x Martyrologium Autisiodorensis; at hic frustra S. Salvii nomen inquirens. Contra S. Salvii nostri memoriam in vetusto Bituricensi Martyrologio (a), quod Hagio-logium Franco-Galliæ nuncupavit Labbeus, ad præsentem celebrari diem, inferius manifestum fiet.

2 Verum probandum ante omnia videtur, S. Sal-

vium, cujus festivitas in tam paucis monumentis celebratur, confundi non posse cum homonymo S. Salvio Albigensi episcopo. Argumentum autem omnium optimum deduci posse videtur ex antiquitate cellæ, quæ in præmissa Autisiodorensi Martyrologii annuntiatione memoratur. Hæc scilicet cella, quæ Salvii nomine insignita intra diæcesim Autisiodorensis sæculo sexto exstabat, primum nota fuit autentico instrumento, quod Historiæ Pontificum Autisiodorensium, a Labbeo (b) edita, et iterum in Opere nostro ad xxv Septembris partim excusæ, inseritur. Sunt scilicet supplicationes a S. Anario Autisiodorensi episcopo in pluribus, nisi in cunctis, suæ diæceseos locis indictæ. Historiographus Lebeuf, qui illas quoque edidit (c), affixit eis annum 596 circiter; fieri posse, inquiens, ut Sanctus Anarius non ante hunc annum has supplicationes indixerit. At erravit vir sagax, siquidem hæc præmittat anonymus historicus Pontificum Autisiodorensium: Cæterum idem Beatissimus Pontifex plurima constituit in Ecclesia Autisiodorensi, sicut in antiquis canonibus reperitur; quæ ut præcipuo observarentur vigore, consilio et auctoritate Christianissimi Guntranni regis summopere roboravit. Nam ad tutelam gregis sibi a Domino commissi, præcepit, ut tam in civitate Autisiodorensi, quam per parochias hæc debeat institutio custodiri. Ex quibus verbis manifestum est hanc institutionem ante Guntranni, Burgundiæ regis, mortem factum fuisse; quæ non anno 596, sed 593 obtigit. Sed

Anno circiter 387, ut ex constitutione S. Anarii liquet,

F

(a) Bibl. nov. Mss., tom. II, p. 697. — Ibid., tom. I, p. 419. — (c) Hist. d'Auxerre, tom. I, p. 119.